

Un număr vechiu 1 leu

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

DIRECTOR: D. ALEXANDRESCO

PRIM-REDACTOR: ION N. CESĂRESCU

A B O N A M E N T U L

Pe an, în România	30 lei
6 luni	16 „
3 luni	8 „
Străinătate: 40 lei pe an, 20 pe 6 luni	

A P A R E

De două ori pe săptămână sub redacțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc tot-d'a-una înainte

REDACȚIA & ADMINISTRAȚIA

BUCUREȘTI

11 — Strada Artelor — 11

In dosul Palatului Justiției

Cu numărul de Duminică viitoare, 15 cor., vom reîncepe publicarea în continuare a interesantului studiu și document „CODICELE HAMMURABI” ce am fost nevoiți a întrerupe din cauza articolului de actualitate al d-lui Comșa, care se va termina în numărul viitor.

Am luat act de acei cari s'au înseris și trimis costul de 2 lei pentru broșura „CODICELE HAMMURABI”. La timp când va eși li se vor expedia.

S U M A R

Viitoarea politică vamală a României (urmare) de d-l D. N. Comșa.

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ:

Judecătoria Ocol. II Ploești: I. Popescu cu Elenx G. Petrescu cu o Observație de d-l D. Alexandresco.

Viitoarea politică vamală a României

(Urmare) (*)

CAPITOLUL III

Pagubele aduse agriculturii prin incurajarea mării industriei naționale

Aceste pagube sunt de două feluri: 1° indirecte, ca slăbirea creditului agriculturii și privarea de brațe; 2° directe, ca mărirea impozitelor directe, scumpirea instrumentelor de producție și a obiectelor de consumație, adică mărirea impozitelor indirecte și scăderea prețului produselor agricole.

I. Pagubele indirecte

a) Ridicarea beneficiilor industriale grație protecțiunii, aduce rău agriculturii, căci capitalurile cari găsec asemenea plasări avantajoase în industrie, nu se vor duce la agricultură, care nu poate plăti dobânzi exagerate, fiind-că nu-i rentează. Într'adevăr agricultura, pentru a progresa, are nevoie de îmbunătățiri, însă îi trebuie un capital cu o dobândă de cel mult 5—6%. Ea nu poate plăti o dobândă exagerată, fiind-că ea nu o poate trece consumatorului cu ocazia vândării produselor. Piața ei de desfacere e străinătatea unde nu poate vinde produsele cu preț mare din cauza concurenței mondiale.

Pe câtă vreme industria poate ridica ori cât de mult prețurile, fiind ferită de concurență pe târgul de desfacere intern, grație taxelor vamale urcate pe produsele industriilor similare din străinătate.

(*) Vezi *Curierul Judiciar* No. 18 din a. c.

Așa că, tocmai ađi, când trebuie să se facă o cultură mai intensivă, mai științifică, cu mașini perfecționate, i se taie agriculturii indirect creditul ieftin ce-i e necesar.

b) La aceasta se mai adaogă și răul de a priva, pentru industrie, agricultura de brațele ce-i sunt indispensabile.

E inadmisibil, ca atunci când am o ramură de producție sigură, agricultura,—care va avea și mai multă importanță de aci înainte, fiind că țările exportatoare ce ne fac concurență de la 1885 încoace și cari au scădut prețurile pe piața mondială, în curând vor mai înceta cu concurența și scăderea prețurilor, din cauza înmulțirii populațiunii la ele și deci a micșorării stocului de produse agricole de export—să las această importantă ramură a producțiunii naționale pentru a trece la alta nesigură.

Cum vom avea brațe pentru industrie, când după o statistică recentă, în anul trecut au venit lucrători din Bulgaria și alte țări în număr de de aproape o sută de mii, pentru agricultură?

S'a susținut că avem brațe suficiente pentru industrie, dar că nu știm să le întrebuițăm. S'a și făcut o socotelă de munca pierdută pentru țară a țaranilor cari nu lucrează iarna. Insa această muncă nu se poate întrebuița în industriile mari, unde lucrătorul trebuie să lucreze tot anul și trebuie să aibă cunoștințele tehnice necesare industriei, pe cari nu le are țaranul agricultor. Cu această muncă n'am putea înființa de ex. o industrie mare textilă la noi.

Suntem pentru toate măsurile de incurajare ale industriei casnice și ale celor-l'alte mici industrii, cari să ocupe pe țaran iarna, când nu e ocupat cu lucrările câmpului. Insa înființarea unei industrii mari textile la noi, careia prin protecție i s'ar acorda un fel de monopol al pieței noastre de desfacere internă, ar fi mai periculoasă pentru industriile casnice prin concurența ei, chiar de cât concurența produselor industriale străine, cari ar fi lăsate să intre în țară libere de taxe protecționiste. Așa că, numai printr'o confuzie regretabilă se aduc de unii argumente în favoarea protecțiunii industriei textile, din necesitatea de a proteja industriile casnice

În realitate însă, concurența produselor industriei mari textile n'ar putea distruge industria casnică, dacă s'ar lua toate măsurile educative și economice de a fa cedin țaran un bun gospodar. Cea mai bună probă e, că în Transilvania,—unde, țaranii sunt buni gospodari, având făcută deja edu-

cațiunea necesară pentru aceasta,—industria casnică e înfloritoare, cu toate că e concuroasă nu numai de produsele importate ale marelui industrii austriace, dar chiar de produsele industriei naționale ungurești protejată la extrem.

Lucrul se explică foarte ușor. Produsele industriei casnice față cu calitatea lor revin pentru țărani mai efține, fiind-că ei întrebuințează la confecționarea lor timpul liber, pe care îl au, când nu sunt ocupați cu lucrările câmpului. Și acest timp e pentru dânsii de o valoare minimă, nepunându-l întrebuința în industrii la orașe, unde nu se pot duce, fiind reținuți la țară de îngrijirea vitelor și unde n'ar fi primiți, avându-se deja lucrători experimentați, cari lucrează tot anul.

II Pagube directe

Prin încurajarea industriei naționale, agricultorul e păgubit din trei puncte de vedere: a) ca producător, b) ca consumator, d) ca contribuabil.

1. *Ca producător și vânzător de produse agricole*, el va suferi din cauza ridicării de taxe pentru importul produselor străine la noi cu scop de a încuraja industria națională. La aceste urcări de taxe, țările străine vor răspunde prin represalii urcând și ele taxele pe importul produselor noastre agricole la dânsese. Chiar în Anglia nu mai suntem siguri de o intrare liberă a produselor noastre agricole, în cazul în care am avea taxe prea urcate pentru importul produselor lor industriale.

Am arătat cele 3 curențe, cari sunt în această țară cu privire la politica vamală și e probabil, că va izbăvi curențul mijlociul reprezentat de Guvern, adică acela al represaliilor.

În această privință trebuie să facem o deosebire între exportul grânelor și acela al vitelor:

a) *In ce privește cerealele*, nevoia de grâne e o nevoie atât de indispensabilă, în cât consumatorii din străinătate vor cumpăra grânele noastre, chiar în cazul în care ar fi taxe urcate pentru importul lor. Acei consumatori vor suferi scumpirea prețurilor grânelor din cauza unor asemenea taxe. În Germania, Belgia, Anglia, unde piața consumatoare nu e îndestulată cu producția națională, se va cumpăra în orice caz grânele din străinătate.

Dar și în acest caz trebuie să remarcăm: 1° că atunci când se ridică prețul unui obiect de consumație prin o taxă oare-care, taxa o suportă nu numai consumatorul, ci în parte și vânzătorul. Așa că și agricultorii noștri vor suferi o scădere de preț.

2° Dacă din cauza neînțelegerilor dintre țări, o țară oare-care ca Germania, ar putea să-și mențină mult timp taxe urcate pentru importul produselor agricole, țările exportatoare vor pierde cu timpul o parte din consumația germană. La adăpostul unui tarif urcat, agricultura germană va putea satisface mai mult consumația internă a Germaniei, fiind-că pe același teren se poate produce azi relativ mult mai mult, grație progreselor chimiei aplicată la agricultură. Agricultura, în Franța, sub un regim protector îndelungat, a ajuns să poată satisface aproape toată consumația internă.

3°. Exportul nostru de grâne formează o parte relativ mică din importul unor asemenea produse

în țările occidentale și concurențele noastre—atât cele de afară din Europa ca, Statele-Unite, Argentina, Australia, cât și cele din Europa ca: Rusia, Ungaria, etc.—vor fi în stare să împlinescă în aceste țări lipsa exportului nostru.

b) *Cu privire la exportul vitelor*, cestiunea e cu mult mai gravă. E în deoște cumoscut, că o parte din țara noastră,—regiunea dealurilor în Muntenia și o treime din Moldova, e încă în perioada pășunatului.

Restul țării e în general în perioada agriculturii extensive (10), care nu poate deveni intensivă fără cultură de vite. Și aceasta din urmă nu rentează fără piețe de desfacere în afară din țară, cea internă fiind insuficientă. Prin urmare, dacă e mare nevoie ca agricultura noastră să devie intensivă, atunci e mare nevoie și de asemenea piețe de desfacere pentru vite (11).

Nu trebuie să uităm că dacă producția generală a țării în cereale s'a mărit, aceasta provine din faptul că s'au defrișat cât mai multe terenuri și s'au tăiat cât mai multe păduri (12).

Însă acolo unde nu este pământ proaspăt, pământ defrișat de curând, forțele pământului s'au sleit.

În aceste terenuri producția a scăzut. Foarte mulți observă pe la moșii aproape 20% din teren istovit.—«Pe când în 1862 statisticele ne arată că producția grâului la hectar era de 14.87 hectolitri, perioadele cincinale din urmă ne arată medii de 14.2, 13.3, 12.5 hectolitri la hectar, și așa mai departe în scădere» (13).

Pe terenul pe care la 1862 se recolta aproximativ 2 kile la pogon, acuma abia se recoltează una.

Agricultorii mai suferă de lipsa de prețuri; mai cu seamă de la 1885 în coace, de când au intrat în concurență cu agricultorii din Statele-Unite, din Indii, Australia și republica Argentina.—Pe când prin 1885 prețurile medii la kila de grâu erau 100 lei, în ultimii ani media a fost de 60, 70.

Agricultorul, prin urmare, are nevoie de mijloace noi și pentru-ca pământul sleit să mai producă și de aici înainte și pentru-ca să producă mai mult, pentru a putea lupta cu concurența străină.

Și primul mijloc preconizat e cultura vitelor. De creșterea vitelor depinde progresul agriculturii noastre. Grație creșterii vitelor, pământul care a început să-și mai piardă forțele și la noi, se îngrașă cu bălăgar. Pentru hrana vitelor se fac

(10) D-l V. M. Kogălniceanu în lucrarea sa—Legislația agrară și măsurile luate în favoarea agriculturii de la 1864 până azi—la pag. 41 și 42 arată că culturile de cereale în toată țara ocupă 86% din terenul de cultură, restul e pășune.

(11) Să se vadă în cartea noastră—Politica agrară și vamală—răspunsul ce dăm obiecțiilor acelor cari susțin, că nu avem vite de export, că și dacă am avea vite de export, chiar piața cea mai apropiată și cea mai bună pentru noi, a Austro-Ungariei, nu are nevoie de un mare export de vite de la noi și în fine, răspunsul ce dăm acelor cari susțin, că ar trebui să schimbăm rasa vitelor pentru a le putea exporta (pag. 14—18); iar de la pagina 20—71 se arată cum ar fi trebuit să lucrăm pentru a obține exportul vitelor noastre în Austro-Ungaria față cu nevoile ce are nu numai Austria, dar și Ungaria de piața noastră industrială de desfacere, și față cu nevoia ce au consumatorii austriaci de a se lăsa liber importul vitelor noastre.

(12) V. M. Kogălniceanu *ibid.* pag. 42. Suprafețele semănaute cu grâu au crescut de la 697.883 hect., cât s'a semănat în 1862, la 870.34 hect. în 1870, la 1.509.689 în 1890, la 1.661.360 în 1898.

(13) V. Kogălniceanu, *op. citat.* pag. 42.

livețile artificiale, care îngrașă pământul încasând azotul pe care cerealele i-l epiusează; iar rădăcinile plantelor de nutreț desfundă pământul. Cu creșterea vitelor pământul sămănat cu plante de nutreț se odihnește, pentru a putea avea pe el mai apoi o bună recoltă de cereale. Cultura de vite mai face ca agricultura să fie mai rentabilă și ca agricultorul având un beneficiu mai mare să-și poată economisi capitalul necesar pentru instrumentele agricole perfecționate, cu cari se fac arăturile adânci și cari economisesc și munca omului, care la noi e încă puțină. Creșterea vitelor mai înlesnește și înființarea de industrii agricole, lăptării, brânzării și untării, cari înmulțesc beneficiile agriculturii.

Este ușor de ținut: să facem cultură de vite; cultura de vite însă numai cu piața de desfacere internă, toată lumea știe că nu rentează. O vacă degenerată, de ex. care ar produce 5 litri de lapte pe zi, cu 20 bani numai litrul ar produce 1 fr. pe zi; în 180 de zile—adică în 6 luni—, va renta 180 fr. Cum o să te apuci în asemenea condițiuni să crești vițelul, să ieși laptele vacii, când din lapte scoți 180 fr. pe când pe vițel, când se face mare, ieși 90 fr. cel mult.

Dacă târgurile de desfacere internă nu rentează, rentează însă târgurile de desfacere externe. Pe acestea trebuie să punem mâna, și ori-ce mijloace am întrebuița pentru a ajunge să găsim un târg de desfacere extern pentru vitele noastre, sunt bune. Nu înțeleg ca cine-va să se descurajeze, dacă mijloacele cari s'au încercat n'au reușit, din cauze, pe cari poate nu le-am studiat bine.

Consulul nostru de la Constantinopol într'un raport făcut Ministerului de externe, ne povățuiește ca să facem cultură de vite, în special de berbeci și oi prin Dobrogea și să le expediem la Constantinopol unde se vînd cu bun preț. El crede chiar, că cu vremea, s'ar putea exporta oile noastre până în Egipt. Un asemenea mijloc e de încercat. De asemenea sunt de încercat și celelalte mijloace cari n'au reușit până acum. De ex.: se știe că exportul de vite în Italia n'a reușit, din cauza dificultăților transportului, vitele până să ajungă acolo slăbesc. Sunt țări în cari un asemenea transport de vite slabe, nici nu se poate face, cum e Belgia. Anglia nu primește vite vii. Am încercat să trimitem la Rotterdam vitele noastre, pentru a le păstra acolo cât-va timp într'un parc, unde să-și revină prin îngrijiri de slăbiciunea cauzată prin călătoria pe mare și după ce se vor îngrașa, să se taie spre a se expedia în Anglia sub formă de carne. Agrarienii olandezi au protestat. Guvernul lor nu ne-a lăsat și am fost siliți să lăsem aceste vite chiar pe vaporul nostru, pe care l'am transformat în abatoriu.

Mai e un mijloc, care s'a preconizat și care s'a încercat. E vorba, ca încă să se încerce. O companie olandeză și de capitaliști englezi au vrut să facă la noi fabrică de conserve. Am fi foarte fericiți să se creeze o asemenea industrie în țara noastră. Nu trebuie să uităm însă, că atunci când e vorba de o fabrică de conserve, e vorba de o adevărată industrie și că noi ne lipsește mai cu seamă capitalul eficient pentru aceasta.

Industria are dificultăți. Dar până când vom ajunge să putem stabili industrii, ce să facem cu vitele noastre?

Trebuie să le găsim o piață de desfacere apropiată, unde să le putem desface ca vite vii. Și piața de desfacere dorită de aproape unanimitatea agricultorilor, e piața Austro-Ungariei. Suntem îndemnați spre această piață, prin experiența trecutului, care e destul de sugestivă. Înainte de 1882, pe această piață desfăceam vite pentru aproximativ 24 milioane.

Cum o să reușim noi să obținem asemenea piețe, dacă nu facem concesiuni țărilor străine, pe motivul că avem o industrie națională de protejat.

În această privință sunt foarte sugestive, tratativele dintre România și Austro-Ungaria pentru încheierea unui tratat de comerț în 1886, războiul vamal între aceste două țări și consecințele lui pentru România (14).

Nu insist asupra dificultăților privitoare la obținerea intrării liberă, sau cu taxe mici, a vitelor noastre în Austro-Ungaria, ce ni se arată continuu.

Am vorbit de această chestiune în detaliu altă dată (15).

Observ numai, că problema cu privire la relațiile noastre economice cu Austro-Ungaria se pune azi în mod cu totul deosebit de cum era pusă înainte la 1886, condițiunile economice respective ale acestor două țări fiind schimbate.

Într'adevăr, mai întâi Austro-Ungaria nu mai poate compta azi pe slăbiciunea noastră, fiindcă a învățat din experiența războiului vamal de care a suferit și ea foarte mult, că știm și noi la nevoie să resistăm (16). Al doilea (17) Austria nu mai are așa mare nevoie de Ungaria cum avea altă dată. Înainte de bușeul cel mai important al Austriei era Ungaria, căci Ungaria era țara cea mai civilisată în apropiere de Austria. Ea avea nevoie de produsele industriale ale Austriei, căci civilizațiunea nu înseamnă alt-ceva de cât înmulțirea nevoilor economice, cari se satisfac în mare parte cu produse industriale. Astăzi însă, de bușeul cel mai important al Austriei, e România. Ungaria și-a făcut o industrie. Ea însăși cu industria ei facece are nevoie de târgul românesc. Din exportul Austro-Ungariei în România peste 30%, sunt produse de ale industriei ungurești.

În asemenea condițiuni trebuie să avem nu numai pe Austria alături cu noi, dar și pe Ungaria. Avem în partea noastră în Austria, pe lângă industrialii, pe consumatorul austriac; iar în Ungaria pe industriașul ungar.

De ce să cedăm noi Austro-Ungariei târgul nostru de desfacere industrial, numai pentru importul cerealelor noastre la densă, când pentru aceasta avem deja de bușeuri? Dacă Austro-Ungaria nu ne dă de bușeuri pentru vite, n'avem de ce să cedăm! Când ei vor ști că noi suntem conștienți și că nu vom ceda, poate că siliți de interesele lor vor ceda și ei în parte.

Se obiectează că nu i-e teamă Austro-Ungariei atât de România cât de faptul că dacă ne acordă

(14) Să se vadă în opera noastră — Politica agrară și vamală — în deosebi pag. 33—66.

(15) Vezi op. citat, pe lângă pasajele deja citate și pag. 66 și 67.

(16) Vezi în opul citat pag. 48—58 și broșura d-lui Prof. Dr. Karl Grünberg „Die Erneuerung der Handelsverträge mit den Balkanländern.

(17) Vezi op. citat pag. 66—71.

nouă aceste avantaje, atunci pe baza clauzei națiunii celei mai favorisate, va trebui să lase liber și importul vitelor din Rusia.

Însă, pe când noi avem nevoie de exportat mai mult porci, Rusia exportează mai mult cai. La rigoare s'ar putea stipula în convenția dintre noi și Austro-Ungaria o clausă de favorizare restrânsă, în virtutea căreia, pentru anumite articole, pentru cari ni s'au acordat nouă scăderi de taxe, nu se va acorda și celorlalte țări, cărora li s'ar acorda clausa națiunii celei mai favorisate. Aceasta o preconisa chiar diarul austriac *Fremdenblatt*, în ce privește relațiunile Austro-Ungariei cu România.

Dar în sfârșit, clausa nu e greu de găsit, dacă știm ce să cerem și ce să oferim. Cea ce e important, este să avem cu Austro-Ungaria o convențiune comercială, în care să intre și convențiunea veterinară, iar în privința modalității acestei convențiuni să luăm măsuri absolut sigure, pentru ca să nu se mai oprească intrarea vitelor noastre sub diferite pretexte.

Pentru ca să avem absolută siguranță, avem nevoie de o clausă în tratat, în virtutea căreia, în cas când o parte contractantă și-ar călca angajamentele să se poată denunța, sau suspenda imediat convențiunea.

Avem și astăzi în tratate clauze de denunțare; însă ce se întâmplă? Denunțarea având efect tocmai peste un an, noi fiind un stat mic, oamenii noștri politici, nefiind cea mai mare parte destul de energici, până într'un an se aranjează lucrurile. Pentru ca să ai o clausă eficace în această privință, trebuie să poți denunța convențiunea cât mai iute. Ideea la care am ajuns, am vădit-o preconisată și de camera de comerț din Iași, și anume, că în cas, când Austro-Ungaria n'ar respecta tratatul, să fie o clausă, care să permită ori când suspendarea lui.

Dar, dacă am avea noi o clausă în așa fel în cât, când sub pretexte veterinare, Austro-Ungaria ar împiedeca importul vitelor noastre, să putem imediat să-i închidem și noi granițele printr'un simplu avis, care s'ar trimite de Guvernul nostru Ministrului Austro-Ungariei din București, fi va o asemenea clausă eficace? Ea va fi absolut eficace, pentru că dacă ar ști Austro-Ungaria că, dacă astăzi, sub pretexte veterinare, oprește intrarea vitelor noastre, mâine avem mijlocul să-i oprim mărfurile la graniță. nu va mai comite acest abus.

Ce perturbare mare s'ar face în comerțul Austro-Ungariei, când i-am închide noi granițele și ce presiune ar face el asupra guvernului său.

Dar se poate zice: Cum ar admite Austro-Ungaria o asemenea clausă, în virtutea căreia exportul ei în România ar fi la discreția noastră? Noi am putea abusa oprind importul mărfurilor sale fără motiv.

Aceasta nu se poate întâmpla și iată de ce: închiderea granițelor din partea noastră însemnează și închiderea granițelor din partea Austro-Ungariei, ca măsură de represalii. Noi, cari avem interes să facem export de vite la dânsa, nu vom avea interes să-i închidem fără motiv granițele ca să ni se oprească și nouă exportul vitelor.

Noi am avea nevoie și de produsele industriale ale Austro-Ungariei și dacă le-am închide granițele,

am face-o numai pentru că acesta ar fi singurul mijloc, ca să se respecte tratatul.

Iată cam cum ar trebui să se facă o asemenea clausă: *Când s'ar constata în mod oficial și neindeoelnic, că vitele cari au certificate că sunt sănătoase de la veterinarii noștri oficiali, sunt oprite de a intra în Austro-Ungaria, fără învoirea a însăși autorităților noastre de la graniță, pentru casuri excepționale, sau că este oprit transitul, executarea tratatului să se poată denunța sau suspenda imediat, iar produselor Austro-Ungariei să li să poată aplica în termenul cel mai scurt, numai printr'un simplu jurnal al Consiliului de Miniștri și printr'un avis trinis reprezentanților săi din România taxe prohibitive prevăzute într'un anume tarif de război. De asemenea trebuie să oprim și noi imediat transitul Austro-Ungariei prin România spre Orient.*

Numai cu asemenea măsuri energice se poate răspunde Austro-Ungariei, care a fost întru atâta de rea credință, în cât de și vitele din Ungaria pășteau alături cu ale noastre în munții noștri, ea oprea importul vitelor noastre la dânsa, sub pretext că sunt bolnave.

Dar pentru a ajunge la acest rezultat trebuie să punem la dispoziția Austro-Ungariei în mod loial târgul nostru de desfacere industrial. Nu trebuie să facem cum au încercat să facă delegații României însărcinați la 1886 cu tratativele pentru încheierea unui tratat de comerț cu Austro-Ungaria, cari de și cereau favoruri mari pentru agricultură, pe cari nu le obținusem înainte de la nici un alt stat, cum de ex. Germania, însă refușau Austro-Ungariei clausa națiunii celei mai favorisate pentru o serie de articole cari aveau mare importanță pentru exportul său (18).

II. Printr'o incurajare exagerată a industriei naționale, agricultorii cari formează majoritatea populațiunii României vor păgubi, fiind siliți să plătească obiectele de consumațiune mult mai scump. Ei vor păgubi nu numai ca consumatori de produse industriale necesare existenței lor, dar și ca ca consumatori de produse industriale necesare producțiunii lor agricole. Tocmai acum când a început și agricultura noastră să se servească de pluguri perfecționate și de mașini, d-l Ministru de finance în proiectul său de tarif vamal pune taxe exagerate pe ferul lucrat, pentru ca să se înființeze și la noi industria metalurgică, de și n'avem fier în țară. D-sa e de părere că se pot înființa la noi foarte ușor și industrii pentru cari n'avem materie primă în țara.

Iată ce zice într'un discurs (19): «Nu este însă destul să cerem protecțiunea industriilor derivate din agricultură; aceasta ar fi o eresie economică, căci ori-ce industrie fără excepțiune, poate aduce foloase țării. De și noi n'avem în țară toate materiile prime necesare industriilor, am putea înființa cu folos fabrici, cari să transforme materiile prime importate. Nici Italia n'are fier, nici

(18) Veți în această privință—Documente Diplomatice — Negociațiunii pentru încheierea unui tratat de comerț cu Austro-Ungaria — 1886 (cartea verde) precum și din op. cit. cap. — *Tratativele dintre România și Austro-Ungaria pentru încheierea unui tratat de comerț în 1886* (pag. 33—48).

(19) Discursul rostit la banchetul industriștilor și comercianților. Voința Națională 28 Martie 1903.

Elveția n'are bumbac—de alt-fel ca toată Europa în genere—și cu toate acestea industriile de acest fel sunt înfloritoare, în ambele țări. Italia care n'are nici cărbuni, nici fier a bătut la ultima licitațiune a noastră, pentru comanda unor vagoane, pe Germania, care trece cu drept cuvânt ca stăpâna acestei industrii».

E adevărat, că o mulțime de țări din Occident au industrii înfloritoare, la cari materia primă e adusă de aiurea, însă acele industrii au capital eftin. Nu, fiind-că n'avem materia primă în țară, susținem că nu se pot funda ași la noi industriile mari, ci fiind că n'avem capital eftin. Dacă am avea capital eftin, am putea cumpăra materie primă de aiurea și face industrii. Și dacă am preferi, ca atunci când vom începe să înființăm industrii, să începem a înființa mai întâi de acelea a căror materie primă se găsește în țară, e, fiind-că în acest cas am avea și noi cel puțin o parte din capital, materia primă relativ mai eftină».

III. De asemenea agricultorii vor fi isbiți și ca contribuabili prin încurajarea industriei naționale.

Un tarif protector trebuie să aibă taxele așa de urcate în cât industriei străine să nu i mai renteze de a exporta obiecte la noi pentru-ca să nu poată face concurență industriei naționale. Dacă taxa n'ar fi ridicată suficient, tot s'ar importa produse străine, cari ar împiedeca prin concurența lor dezvoltarea industriei naționale. Iar rezultatul ar fi, că industria națională abia născândă ar fi învinsă de cea străină; iar consumatorul ar plăti obiectele mai scump, fără a se ajunge la scopul dorit, adică la înființarea industriei în țară.

Dacă însă taxele sunt ridicate așa fel, în cât să se împiedice importul produselor străine, statul va pierde o parte din impozitele indirecte ce-îi provin din vămi, și golul făcut în budget din această cauză, va trebui să fie plătit de contribuabil.

De asemenea tot contribuabilul va plăti sub formă de impozite primele și încurajările directe, pe cari le-ar da statul industriei.

Dar statul e și el consumator de produse industriale și tot ce va pierde prin plata mai scumpă a acestor produse, tot contribuabilul va trebui să-l împlinească.

În această privință găsim un exemplu foarte instructiv în publicația d-lui I. C. Petrescu «Agricultură și industrie» (20).

(20) Nota de la pag. 17. «În anul 1894 fiind inginer de studii în serviciul atelierelor și material rulant, am fost însărcinat cu experimentarea noilor lampe Lafaurie & Potel de curând introduse în exploatarea C. F. R.

În urma studiului complete a acestui sistem de lămpi, am ajuns a formula un caet de sarcini special pentru furnitura oleului de rapiță, necesar bunei funcționări a acestor lămpi, și direcțiunea generală a C. F. R. a și publicat licitațiune pentru furnitura a 60000 kgr. de olei de rapiță conform condițiilor de calitate specificate în caetul de sarcini special.

S-au prezentat la licitație 7 fabrici, dintre cari 2 naționale și 5 străine (vezi raportul serv. de ateliere și material rulant No. 125192/14485 din 1894)

Cele două fabrici din țară fac oferta lor identică, chiar ca redacțiune, numai una oferea 24000 kgr.; iar cea-altă 36000 kgr. Veți cele două oferte alăturate la sus menționatul act al căror copirns i-l dăm în întregime și anume:

«Pe baza cererei D-v din 10 Noembrie No. 118976/13737, avem onoare a vă oferi:

Socotesc, că am dovedit în destul, că încurajarea industriei naționale nu ne-ar duce la stabilirea în această țară a unei noi ramuri de activitate economică, a unei industrii serioase. Ea ne va duce numai la stabilirea unei industrii factice, care va dura atât, cât vor dura și încurajările, lipsindu-i ași condițiunile primordiale necesare pentru dezvoltarea ei.

Am mai arătat, că încurajarea industriilor fundate cu capital străin scump poate avea drept consecință crise monetare făcându-ne balanța comercială și mai defavorabilă de cât până acum.

Acest fel de încurajare contribuie la menținerea dobândilor urcate și privează pe agricultură de creditul ce-î este absolut necesar dezvoltării ei.—Aceasta în afară de sacrificiile colosale ce se cer agricultorilor sub diferite forme.

Nu e permis să ceri de la agricultură, prea multe sacrificii în favoarea industriei, chiar în cazul în care industria ar putea să plătească mai târziu agriculturii sacrificiile făcute cu ea, prin ieftinirea obiectelor industriale.

Cu acest chip, vrând să stabilești industria fără siguranța de reușită, ruinezi agricultura pe care o privezi prin mărirea impozitelor, prin scumpirea vieții agricultorului și a creditului său de mijloace necesare de a se menține și progresa.

(Sfârșitul în numărul viitor)

D. N. Comșa

JURISPRUDENȚĂ ROMÂNĂ

JUDECATORIA OCOLULUI II PLOEȘTI

Audiența de la 14 Octombrie 1903

Carta de judecată civilă No. 2225

I. Popescu cu Elena C. Petrescu

Cambie.—Acțiuni ce derivă din cambii.—Prescripțiune.—Termen.—(Art. 949 Cod. comercial).

Dotă.—Moartea soției fără copii.—Cheltueli de înmormintare și de pomenire.—Dacă trebuie să fie suportate de soț, sau de moștenitorii ei.—(Art. 194, 339, 774, 777, 1092 și 1279 Codul civil).—Corpul soției defuncte.—Aparține soțului, iar nu familiei ei.

Cheltueli de boală ale femeii.—Sunt în sarcina soțului.—Îndeplinirea unei obligații legale.—(Art. 194 C. civ.).

1. Acțiunile ce derivă din cambii se prescriu prin cinci ani.

2. Cheltuelile de înmormintare și de pomenire ale soției decedate fără copii, și căsătorită sub regimul dotal, trebuiesc suportate de soț, iar nu

24000 kgr. ulei oferă una și 36000 kgr. oferă cea-altă de colza rafinat pentru eclerajul vagoanelor cu ampa Lafaurie & Potel conform condițiilor caetului de sarcini cu prețul de 88 lei 100 kgr. netto, predat la depoul D-v Gara Filaret sau de Nord.

Predarea se poate face imediat, sau treptat conform cerințelor serviciului.

Dintre cele 5 fabrici străine Sir Rose & C-ie din Londra oferă 60000 kgr. ulei de rapiță conform caetului de sarcini cu prețul de 57 lei și 50 bani suta de kgr. franco bord Galați.

Pe baza acestor oferte serviciul atelierelor referă direcțiunii, generale și comptând că oferta Sir Rose & C-ie se urcă la prețul de 87.50 lei adăogându-i-se vama de 30 lei la intrarea în țară recomandă această ofertă și consiliul de administrație al C. F. R. adjudecă licitația asupra casei engleze.

Fabricalele naționale însă, află de această adjudecare și intervine către consiliul de administrație prin petiția înregistrată la No. 130150/15000 A. din 94 și prin care arată că s'a omis a se pune la socoteala ofertei Sir Rose & C-ie taxa de cheiagiu 1/2%.

de moștenitorii ei; căci atare cheltueli isvorăsc dintr'o obligație naturală, și dar, nu pot fi repetite.

3. Corpul soției defuncte nu aparține familiei ei, ci soțului, care poate să hotărască locul unde ea trebuie să fie înmormintată, ca unul ce e în măsură de a cunoaște mai bine ultima voință a defunctei.

4. Cheltuelile făcute cu ocaziunea căutării sănătății soției sunt în sarcina bărbatului, și el nu le-ar putea cere de la moștenitorii ei, chiar dacă soția ar fi murit din acea boală, de oare-ce, prin facerea unor asemenea cheltueli, soțul și-a îndeplinit o obligație legală (art. 194 C. civ.).

S'au ascultat: d-l avocat I. Niculescu din partea oponentei Elena C. Petrescu, și d-l avocat Mitu Ștefănescu din partea reclamantului I. Popescu.

Noi judecătorul,

Având în vedere opozițiunea făcută de Elena C. Petrescu contra cărții de judecată No. 1376/903; că reclamantul I. Popescu cere suma de lei 1356 bani 60, care reprezintă cheltuelile de înmormintare și de pomenire făcute cu decedata sa soție, care e fiica oponentei, cum și un rest de dotă ce i se cuvine, rest pentru a cărui dovedire ne prezintă cambia din 16 Iulie 1891;

I. Având în vedere că, în ce privește dota, oponenta invoacă prescripția cambiilor;

Având în vedere că, după art. 949 al. 2 C. com., acțiunile ce derivă din cambii se prescriu prin cinci ani; că, prin urmare, în specie, cu drept cuvânt se invoacă prescripțiunea;

Considerând că așa fiind, acest prim punct urmează a fi respins ca nefundat;

II. In ce privește cheltuelile de înmormintare:

Având în vedere că, în specie, nici un text de lege nu spune că cheltuelile înmormintării privesc succesiunea, iar nu pe soț;

Considerând că art. 774 C. civ., relativ la raporturile dintre coerezi, și art. 777 C. civ., privitor la raporturile dintre comostenitori și creditorii, nu sunt decisive în cauză, de și vorbesc de sarcinile succesiunii, adică de datoriile *quae ab herede coeperunt*; de oare-ce nu reglementează chestiunea specială în discuțiune: cine trebuie să suporte cheltuelile înmormintării soției, succesorii sau soțul?

Considerând că, de și este exact că moartea desface căsătoria, totuși aceasta nu înseamnă că efectele căsătoriei încetează prin un atare eveniment și că obligațiunile morale ce isvorăsc din căsătorie se nimicesc odată cu desființarea ei.

În adevăr, soțul nu se poate căsători cu sora fostei

ce trebuie să plătească acest oleu la Galații serviciului hidraulic român și mai arată și alte avantaje ale oleiului național.

Consiliul trimete petițiunea serv. de ateliere, care referă că cu taxa de cheagiul oferta Sir Rose & C-ie se urcă la suma de 87 lei 79 bani, cele-lalte argumente coprinse în petițiunea fabricelor naționale le refuză pe toate și roagă Consiliul să adjuce liciția tot asupra casei Sir Rose & C-ie.

Fabricanții noștri în urma acestui referat se prezintă la serv. de ateliere și arată, ca astă-dl nu se mai percepe taxa de cheagiul de $\frac{1}{2}$ % ad-valorem, dar că se percepe o taxă 2.140% asupra drepturilor de vamă, drept taxă de cheagiul.

Serviciul de ateliere referă din nou consiliului de administrație și arată că s'a făcut eroare, arată că în aceste condiții oferta casei Sir Rose & C-ie se urcă la suma de lei 89, bani 64, ceea ce fiind mai mult ca 88 lei preț oferit de fabricele române, roagă pe consiliu să adjuce liciția asupra celor 2 fabrici naționale.

Nu uită însă să adauge, că din experiențele mele reeșise că oleiul național, era de mai proastă calitate ca cel străin. Pe baza acestui referat, consiliul adjuce liciția asupra fabricelor române.

Cu alte cuvinte, dacă statul ar fi făcut această comandă la Sir Rose & C-ie, pe stat l'ar fi costat 57 lei 50 bani 100 de kgr., de

sale soții, ceea-ce însemnează că maxima: *mors omnia solvit* nu trebuie luată în un sens larg și absolut;

Considerând că însuși legiuitorul obligă pe soț să dea femeii sprijin și ajutor (art. 194 C. civ.), ast-fel că, la caz de boală, soțul e dator să-i procure toată asistența necesară.

Cheltuelile făcute, prin urmare, cu această ocaziune sunt în sarcina soțului, și el nu le-ar putea cere de la succesori, chiar dacă soția ar fi murit din acea boală, de oare-ce soțul n'a făcut alt-ceva de cât să-și îndeplinească o obligațiune legală;

Considerând că, în această materie nereglementată de cod, avem și un argument de analogie dedus din art. 339 al 4 C. civ., care pune în sarcina usufructuarului cheltuelile îngropării și ale boalei din urmă. Or, în specie, reclamantul cerând un rest de zestre, implicit recunoaște că s'a căsătorit sub regimul dotal ceea-ce înseamnă că el a avut folosința averii dotale; de unde și consecința că el trebuie să sufere cheltuelile de înmormintare, pentru că unde este aceeași rațiune, se impune același drept;

Considerând că corpul soției defuncte aparține soțului, el singur fiind în drept de a dispune de locul înmormintării, ca unul ce e mai în măsură de a cunoaște mai bine ultima voință a defunctei;

În caz de conflict, prin urmare, între soț și rudele defunctei, precăderea trebuie să se dea soțului. Or, dacă acest lucru e admis, atunci cum se poate concepe ca soțul să reclame cheltuelile făcute cu înmormintarea soției, el care n'a făcut alt-ceva de cât să uzeze de un drept al său? Cum familia să suporte cheltuelile făcute de soț în vederea propriei sale afecțiuni?

Considerând că date fiind legăturile la care dă naștere căsătoria, trebuie să admitem că e cel puțin o obligațiune morală și naturală aceea ca soțul să-și înmorminteze soția cu pompa cuvenită rangului ei social; că tocmai, în vederea respectului morții și a continuării prestigiului defunctului, legiuitorul a creat dreptul de viduitate al femeii (art. 1279 C. civ.);

Considerând că din moment ce această obligațiune a soțului e naturală, el nu poate avea acțiune în justiție pentru ca să i se plătească ceea ce a plătit de bună voe (argument din art 1092 C. civ.);

Considerând că, așa fiind din toate punctele de vedere, acțiunea urmează a fi respinsă ca nefundată;

Având în vedere și cererea de cheltueli de judecată și apreciindu-le, le fixăm la suma de trei zeci lei;

Pentru aceste motive, admitem opoziția și respingem ca nefundată acțiunea (1).

Jude: (s) Scriban.

Observație. — Cartea de judecată a judecătoriei ocolului II din Ploești, ce publicăm astăzi,

oare-ce 30 lei vama la 100 de kgr. ar fi încasat-o vămile române; iar 2 lei 14 bani taxa de cheagiul i-ar fi încasat serviciul regularisării porturilor Dunărene, adică tot Statul.

Avem însă de adăugat că, după asemănarea perfectă a redacțiunii ofertelor celor două fabrici naționale, reese clar că ele s'au înțeles, de a nu-și face concurența una alteia, ast-fel ca să-și împartă furnitura, să împingă prețul la cea din urmă limită și să piardă statul, cât de mult posibil la această incurajare a cartelerilor industriei naționale.

Nu mai la această furnitură statul de astă dată a pierdut suma de lei 18000 la cei 34.500 lei, ce trebuia să plătească lui Sir Rose & C-ie adică statul a plătit numai cu 53%, mai scump oleiul de care avea trebuință.

Cu toate acestea trebuie să știm că statul continuă a da ast-fel de incurajări, de oare-ce de la această dată și până aci toate furniturile de oleu de rapiță și de in au fost luate de industria națională la licitațiunile căilor ferate române.

(1) Apelul în contra acestei cărți de judecată s'a respins, prin sentința trib. Prahova s. I, No. 24, din 22 Ianuarie 1904. Tribunalul s'a mulțumit a adopta motivele dezvoltate prin cartea de judecată atacată, fără a-și mai da osteneala de a da motive proprii. Lenea e cucoană mare!

resolvă o chestiune importantă și aproape nouă în jurisprudența noastră.

Ea pune cu drept cuvânt în principiū, în trecut, printr'un considerent, că rămășițele pământești ale femeii nu aparțin familiei ei, ci bărbatului, care singur e în drept a hotărî locul înmormintărei, ca unul ce cunoaște mai bine ultima ei voință. Chestiunea este controversată, însă soluția dată prin această sentință este cea juridică.

Adnotând acum doi ani o frumoasă decizie a Curței de apel din Trani (Italia), care se pronunțase tot în acest sens, scrieam următoarele rânduri, pe care cerem libertatea de a le reproduce aci:

„De câte-ori este vorba de înmormintarea femeii, bărbatul este în drept a revendica dreptul de a alege locul unde ea trebuie să fie înmormintată, în calitatea sa de cap al familiei și al asociației conjugale; dacă este vorba de înmormintarea bărbatului, văduva lui se poate întemeia pe legătura care o unea cu defunctul. Unul din soți fiind confidentul cel mai de aproape și mai firesc al celui-lalt soț, depositarul ultimelor voințe și intențiunii ale defunctului, nimic nu este mai natural de cât ca acel rămas în viață, care a avut durerea de a perde pe tovarășul vieții sale, să aibă și mângâerea de a-și îndeplini ultima sa datorie către acel care lasă un gol atât de simțitor în inima și în existența lui. Unitatea de existență și participarea comună la interesele morale și materiale a asociațiunii conjugale, creează pentru fie-care din soți o stare de lucruri excepțională, care trebuie să aibă precădere înaintea altor afecțiuni și înaintea căreia orî-ce considerație de ordine morală trebuie să dispară; și în această privință, nici o deosebire nu este de făcut între bărbat și femeie» (1).

Dar de aci rezultă oare, așa cum crede judecătoria ocol. II din Ploești, că bărbatul, care este în drept de a hotărî locul de înmormintare a soției sale, este obligat a suferi și cheltuelile înmormintărei, fără a le putea cere de la moștenitorii femeii?

Dacă femeia nu are nici-o avere, necontestat este că bărbatul este dator s'o înmorminteze, potrivit rangului și pozițiunii sale sociale, așa cum dispune anume Codul Calimach, prin art. 1654. Iată, în adevăr, cum se exprimă acest

text: «Acel ce are drit să ia zestrea după moartea femeii, sau să o moștenească, este dator să facă după cuviință cheltuelile îngropării și a grijilor obicinuite, sau să le întoarcă bărbatului, dacă s'aun făcut de la densus; iar dacă femeia va fi neinzestrată și săracă, dator este bărbatul să le facă din ale sale».

Dacă femeia are însă dotă, sau altă avere, nu vedem pentru ce cheltuelile înmormintărei ei ar fi în sarcina bărbatului. Nimic mai echitabil, în adevăr, de cât ca acel care ia averea să aibă și sarcinile care grevează această avere «*Secundum naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequentur incommoda*» (2). Nimic nu este mai just, dice o altă lege din Digeste, că femeile să fie înmormintate cu bunurile ce ele le lasă la moartea lor: «*In eum ad quem dotis nomine quid pervenerit, dat praetor funerariam actionem: æquissimum enim visum est veteribus, mulieres, quasi de patrimoniis suis, ita de dotibus funerari; et eum qui morte mulieris dotem lucratur, in funus conferre debere: sive pater mulieris est, sive maritus*» (3).

Este adevărat că, după unele cutume franceze, precum era, de exemplu: *la coutume d'Auvergne* (art. 44, tit. 14), bărbatul care supraviețuia femeii, fie că rămăsese sau nu copii, dobindea în deplină proprietate paturile, hainele, albiturile, cuferele și juvaerile ei, sub îndatorirea de a o înmorminti după rangul și poziția ei (4). Aceste cutume fiind însă abrogate, se decide astăzi, fără controversă, că bărbatul care ar fi avansat cheltuelile de înmormintare, ar putea să le ceară de la moștenitorii femeii, sau să le deducă din dota ce el trebuie să le restituie.

Bărbatul nu trebuie să sufere, în adevăr, de cât sarcinile căsătoriei; or, căsătoria fiind desfăcută prin moarte, aceste cheltueli nu mai sunt în sarcina lui, ci în aceea a moștenitorilor. În acest sens se pronunță toți autorii cari se ocupă de chestiune (5), și această soluție rezultă din art. 774 și 777, după care moștenitorii plătesc sarcinile moștenirii, și contribuiesc la aceste sarcini, în pro-

(2) L. 10, Dig., *De diversis regulis juris antiqui*, 50. 17.

(3) L. 16, Dig., *De religiosis et sumptibus funerum*, 11, 7. Veđi și L. 18 și 19, Dig., *loco cit.*, unde se dice: «*Impensa enim funeris æs alienum dotis est: Ideoque etiam dos sentire hoc æs alienum debet.*»

(4) Veđi Roussilhe, *Tr. de la dot.*, 173, p. 128 (ed. Sacase, din 1856).

(5) Veđi Roussilhe, *op. cit.*, p. 128, nota 1 și p. 412, No. 561, *in fine*. Toullier-Duvergier, VII, partea II, 351, p. 251. Tessier, *Tr. de la dot.*, II, p. 192, 193 (ed. din 1835). Merlin, *Répert.*, *Dot* § 3, No. 4. Benoit, *Tr. de la dot.*, II, 256, p. 461 (ed. din 1829). *Répert. Sirey, Dot*, 2821. Veđi și t. VIII a Coment. noastre, p. 444.

Tot în baza acestor principii se decide, iarăși fără controversă, că cheltuelile de înmormintare sunt în sarcina moștenitorilor soțului săvârșit din viață, iar nu în sarcina comunității, care încetează prin moarte. Cpr. Pand, fr., *Marriage*, I, 5332. Guillaud, *Contrat de mariage*, II, 679. Rodière et Pont, *Idem*, II, 857. Laurent, XXI, 479. Aceasta era și teoria lui Pothier. Veđi *Tr. de la communauté*, VII, 275, p. 171 (ed. Bugnet).

(1) Veđi *Curierul Judiciar* din 1902, No. 19. Recomandăm cu tot dinadinsul cetitorilor noștri de a receti, cu această ocaziune, frumoasa decizie a Curței din Trani, la care facem aluzie. Suntem însă convinși că prea puțin vor fi aceia care vor asculta sfatul nostru și vor avea răbdarea de a resfoi ziarul spre a receti o hotărîre publicată acum doi ani. Mulți chiar din acei cari ar avea această curiositate, vor fi, de bună seamă, puși în imposibilitate de a o satisface, pentru-că au aruncat foaea la coșniță, ca o hârtie netrebnică, poate chiar fără a o ceta atunci. *Habent sua fata libelli!*

porțiune cu partea lor ereditară. Or, cheltuelile de înmormintare sunt necontestat o sarcină a moștenirii, fiind-că ele au luat naștere în urma morții soției, *ab herede caperunt* ⁽⁶⁾. În zadar se invoacă în teoria opusă art. 339, § 4 din Codul civil, care pune în sarcina usufructuarului cheltuelile de înmormintare; căci acest text nu are sensul ce i se dă. Nu este vorba, în adevăr, în specie, de cheltuelile înmormintării ale copilului a cărui avere a aparținut în usufruct părintelui, pentru-că aceste cheltueli nu pot greva de cât moștenirea sa, iar nu averea unui usufructuar a cărui drept este acum stins. În art. 339 este, deci, vorba de înmormintarea persoanei pe care copilul a moștenit-o și a cărei moarte a dat loc la dreptul de foloșință legală ⁽⁷⁾. Prin urmare, art. 339 nu poate fi aplicat bărbatului usufructuar al dotei (art. 1243). Dar sentința ce adnotăm insistă, ținând că soțut înmormintându-și soția, a executat o obligație naturală, care, prin urmare, nu mai este supusă repeliției (art. 1092, § 2) ⁽⁸⁾. La aceasta răspundem că o obligație naturală nu poate să existe de cât în favoarea unei ființe care se găsește în viață, iar nu în favoarea memoriei unei persoane. Și apoi, ce fel de obligație naturală este aceasta, care este garantată prin un privilegiu; căci art. 1729, § 2 declară privilegiate cheltuelile de înmormintare făcute de ori-cine, prin urmare, chiar și de bărbat, în raport cu condiția și starea defunctei, *pro facultatibus et dignitate defunctae* (L. 14, § 6, Dig., *De religiosis et sumptibus funerum*, 11. 7).

De câte-orî femeia are avere, bărbatul nu poate deci fi condamnat a plăti cheltuelile de înmormintare ale soției sale, această sarcină apăsând numai asupra moștenitorilor ei, cari primind dota de la bărbat, trebuie s'o primească cu toate sarcinile ce o grevează. «Moștenitorul plătește cheltuelile înmormintării defunctului, conform cu rangul său», ȳice art. 1968 din Codul german ⁽⁹⁾. Această soluție consacrată de curând prin o sentință a tribunalului de Argeș ⁽¹⁰⁾, se impune în

⁽⁶⁾ Veđi t. III a Comentariilor noastre, p. 547.

⁽⁷⁾ Veđi în acest sens: Planiol, I, 2181. T. Huc, III, 194 și toți autorii, afară de Delvincourt și Taulier. Cpr. t. II a Coment. noastre, p. 48, nota 3.

⁽⁸⁾ Același argument se găsește și într'o sentință recentă a trib. din Paris, publicată în *Dreptul* din 29 Februarie 1904, No. 17. Tribunalul pune, în adevăr, în principiu că bărbatul care înmormintează pe concubina sa își indeplinește o obligație naturală. Sentința trib. nu este însă motivată.

⁽⁹⁾ *Der Erbe trägt die Kosten der standesmäßigen Beerdigung des Erblassers.*

⁽¹⁰⁾ Veđi *Curierul Judiciar* din 1902, No. 31. La o cerere de restituire de dotă, ȳice tribunalul, soțul poate opune în compensație cheltuelile făcute de dînsul cu ocazia înmormintării soției sale. Amicul nostru, d-l I. N. Cesărescu, adnotând această sentință, ȳice că chestiunea nu prezintă nici o dificultate. Tribunalul admite aceeași soluție și în privința cheltuelilor de boală ale soției, însă vom vedea îndată, că aceste din urmă cheltueli nu pot fi puse în sarcina moștenitorilor. Prin urmare, d-l Cesărescu s'a cam pripit când a aprobat în totul această sentință, fără nici-o rezervă.

legea noastră, ca una ce este conformă atât echității, cât și tradiției, adică: dreptului roman și dreptului nostru anterior, pe care le am arătat mai sus.

Dar dacă bărbatul nu este dator să suporte cheltuelile de înmormintare ale soției sale, el trebuie să sufere acele ocașionate cu căutarea sănătății sale, pentru-că ele constituiesc o sarcină a căsătoriei. Cheltuelile necesitate de îngrijirea sănătății soției, nu pot stinge sau micșora obligația de restituire a dotei, de oare-ce bărbatul este dator să subvină tuturor sarcinilor căsătoriei, fără ca femeia să fie obligată a contribui la aceste sarcini cu mai mult de cât cu venitul dotei sale ⁽¹¹⁾.

Acestea sunt adevăratele principii. Distinsul nostru elev, d-l Scriban, al cărui nume îl pronunțăm în tot-deauna cu plăcere, și-a dat multă osteneală pentru a stabili că bărbatul este dator să-și înmorminteze soția cu cheltuiala sa proprie (*de suo*); argumentele invocate nu ne au putut însă convinge, și dacă ele au convins pe tribunal, care s'a mărginit a adopta motivele date de prima instanță, cauza este că tribunalul a fost superficial și i-a fost lene de a examina chestiunea mai de aproape. Tribunalul s'a crezut în drept a nu mai cugeta, fiind-că altul cugetase înaintea sa. Aceasta este o greșeală neertată, pe care nimic n'o poate justifica. Tribunalul era dator să îndrepte eroarea primei instanțe, sau dacă era de aceeași părere, să dea motive în sprijinirea sistemului său, iar nu să ia carbunele cu mâna altuia. Cu modul acesta s'a desființat garanția celor două grade de jurisdicții. Bărbatul, care a fost obișduit în acest proces, de oare-ce i s'a pus în socoteală o cheltuială, pe care, la urma urmei, nu trebuie s'o suporte, n'ar avea de cât să facă recurs, dacă mai este încă în termen, pentru ca sentința ce criticăm să fie spulberată.

D. Alexandresco

⁽¹¹⁾ Veđi t. VIII a Coment. moarte, p. 442 și 445. Cpr. C. București, *Dreptul* din 1902, No. 43. Répert. Sirey, *Dot.*, 2823. Benoît, *op. cit.*, II, 261, p. 464. Roussilhe, *op. cit.*, 561, p. 411. În vechiul drept francez, jurisprudența Parlamentelor nu era uniformă asupra acestui punct. Veđi Benoît, *op. și loco supra cit.*

BIBLIOGRAFIE

A apărut fascicula V-a:

Cambia și Acțiunea Cambială, (Comentariul Titlului IX din Codul Comercial), de d-nii *N. M. Părvulescu*, licențiat, în drept, magistrat și *C. St. Radianu*, licențiat, în drept, avocat. *Prețul 1 leu și 50 bani.*

D-l **I. Riveanu** incasatorul nostru pentru provincie, aflându-se în Moldova după incasările ziarului nostru, rugăm cu toată insistența a i se da tot concursul pentru incasarea abonamentelor datorate, care se pot achita și prin mandat postal direct, pe adresa d-lui **Godreanu**, proprietarul ziarului *Curierul Judiciar*, la București.